

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

PRIVALOMŲJŲ MIŠKO ATKŪRIMO, APSAUGOS IR TVARKYMO DARBŲ ORGANIZAVIMAS IR VYKDYMAS

2005 m. gruodžio 30 d. Nr. 2020-21-140

Vilnius

IŽANGA

Kaip nurodyta Lietuvos miškų ūkio politikos ir jos įgyvendinimo strategijoje¹, Miškas yra vienas pagrindinių Lietuvos gamtos turtų, tarnaujantis valstybės ir piliečių gerovei, saugantis kraštovaizdžio stabilumą ir aplinkos kokybę. Nepriklausomai nuo miškų nuosavybės formos miškas pirmiausiai yra nacionalinis turtas, kuris turi būti išsaugotas ateities kartoms, tenkinantis ekologines, ekonomines bei socialines visuomenės reikmes. Miškas ne tik teikia medieną ir kitus miško produktus, bet ir yra esminis ekologinės pusiausvyros faktorius, sudarantis daugelio gyvūnijos ir augmenijos rūšių buveines, stabdantis dirvos eroziją, absorbuojantis anglies dvideginį bei gryninantis orą, saugantis gruntinius ir paviršinius vandenis, suteikiantis galimybę miesto ir kaimo gyventojams poilsiauti.

Vykstant žemės (miškų) reformai, keičiasi Lietuvos miškų nuosavybės struktūra. Pagal Lietuvos Respublikos miškų įstatymą, miškas nuosavybės teise gali priklausyti valstybei ir Lietuvos Respublikos piliečiams. Bendras šalies miško žemės plotas 2005-01-01 buvo 2091,2 tūkst. ha, iš jų 1038,2 tūkst. ha valstybinės reikšmės, 368,5 tūkst. ha rezervuotų nuosavybės teisių atstatymui ir 684,5 tūkst. ha privačių miškų savininkų. Numatoma, kad užbaigus žemės (miškų) reformą, privatūs miškai sudarys apie 40–45 proc. šalies miškų ploto.

Lietuvos Respublikos miškuose pagal plotą vyrauja valstybinė miškų nuosavybė, nes didžiąją dalį, 992,3 tūkst. ha arba 95,6 proc., valstybinės reikšmės miškų ir visus rezervuotus

---

¹ Pavirtinta LR aplinkos ministro 2002-09-17 įsakymu Nr. 484 „Dėl Lietuvos miškų ūkio politikos ir jos įgyvendinimo strategijos patvirtinimo”

nuosavybės teisių atstatymui miškus patikėjimo teise 2004 metais valdė valstybės įmonės miškų urėdijos.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje vienas iš ilgalaikių tikslų kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės srityje yra padidinti 3–5 procentais Lietuvos miškingumą, plėsti kitos natūralios daugiametės augmenijos plotus. Šį tikslą įgyvendina ir valstybės įmonės miškų urėdijos, vykdydamos priskirtų valstybinių miškų atkūrimą, priežiūrą, apsaugą ir miško išteklių naudojimą. Tam yra nustatomos privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normos, kurios turi užtikrinti miškų atkūrimą, apsaugą ir tvarkymą, biologinės įvairovės išsaugojimą, miškų produktyvumo didinimą, kraštovaizdžio stabilumą ir apsaugos kokybę, galimybę dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines ir socialines funkcijas, nedarant žalos kitoms ekosistemoms.

Valstybės kontrolės 2005 m. valstybinio audito programoje numatyta valstybinį auditą „Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų organizavimas ir vykdymas“ atlikti Veiklos audito 2-ojo departamento vyriausioji valstybinė auditorė R. Buidovienė (grupės vadovė), vyresnysis valstybinis auditorius L. Smilgevičius, vyresnysis valstybinis auditorius B. Kurkutis ir valstybinė auditorė R. Vaitulionienė.

AUDITO SUBJEKTO VEIKLOS APLINKA

Miškų atkūrimą, apsaugą, naudojimą ir miškų savininkų, valdytojų ir miško naudotojų veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos miškų įstatymas. Aplinkos ministerija formuoja valstybės miškų ūkio strategiją ir rengia valstybines miškų ūkio programas.

Pagrindiniu audito subjektu pasirinkta Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos (toliau – Urėdija arba GMU), kuri yra valstybinių miškų, priskirtų miškų urėdijoms, ūkinio valdymo institucija, organizuojanti bei koordinuojanti šių miškų atkūrimą, priežiūrą, apsaugą ir miško išteklių naudojimą. GMU yra šalyje esančių 42 valstybės įmonių miškų urėdijų savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija. Ji koordinuoja ir organizuoja miškų urėdijoms priskirtų valstybinių miškų atkūrimą, priežiūrą, apsaugą ir miško išteklių naudojimą, nustato miškų urėdijoms privalomasias miško atkūrimo apsaugos ir tvarkymo darbų normas. GMU yra biudžetinė įstaiga, veikianti pagal Aplinkos ministro patvirtintus nuostatus, jai vadovauja generalinis miškų urėdas.

Papildomi audito subjektai yra valstybės įmonės miškų urėdijos (toliau – miškų urėdijos arba urėdijos), kurios vykdo privalomuosius miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbus (toliau – Privalomieji darbai). GMU ir miškų urėdijų visas turtas nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei, o GMU ir miškų urėdijos turtą valdo, naudoja ir disponuoja juo patikėjimo teise. Įvertinant miškų urėdijų kapitalą, žemė ir miškas vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami.

Svarbiausias Urėdijos ir visų miškų urėdijų tikslas (misija) – didinti valstybinių miškų, kaip svarbiausios visų šalies miškų sudedamosios dalies, ekologinę, aplinkosauginę, ekonominę, rekreacinę bei kitas visuomenei svarbias vertes, tvarkant juos tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principais, racionaliai naudojant miškų išteklius, juos atkuriant ir gausinant.

Aplinkos ministras 2001-12-04 įsakymu Nr. 575 patvirtino Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų nustatymo miškų urėdijoms tvarką, kuri buvo pradėta taikyti nuo 2002 m. sausio 1 d. Nuo 2004-04-09 įsigaliojo aplinkos ministro 2004-03-25 įsakymu Nr. D1-133 patvirtinta Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų nustatymo ir apskaitos tvarka. Privalomųjų darbų normos nustatomos miško atkūrimo ir įveisimo, miško apsaugos ir tvarkymo darbams, kurie grupuojami pagal Generalinės miškų urėdijos patvirtintą Miškų ūkio darbų klasifikatorių². Patikslintas 2004 metams Miškų ūkio darbų klasifikatorius³ įsigaliojo nuo 2004-09-24.

AUDITO PROCESAS

Audito objektas – Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų organizavimas ir vykdymas.

Generalinė miškų urėdija Privalomųjų darbų normas nustato šiems darbams:

- Miško atkūrimo ir įveisimo darbams: miško sėklinių plantacijų, klonų rinkinių ir bandomųjų želdinių įveisimas, miško sėklinės bazės ir bandomųjų želdinių priežiūra, miško sėklų ruoša, miško sodmenų išauginimas, miško atkūrimas ir įveisimas;
- Miško apsaugos darbams: miško sanitarinė ir priešgaisrinė apsauga, miško gaisrų stebėjimo bokštų statyba ir remontas, laukinės gyvūnijos gausinimas ir apsauga (išskyrus komercinius medžioklės plotus);
- Miško tvarkymo darbams: miško mokslinio tyrimo ir mokymo objektų įrengimas, miško ugdymas, sausinamojo tinklo įrengimas, priežiūra ir remontas, kelių statyba, priežiūra ir remontas, aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimas ir tvarkymas.

Privalomųjų darbų normos nustatomos natūriniais vienetais: privalomųjų darbų kiekis vienetais (vnt.), hektarais (ha), kilogramais (kg) ir kilometrais (km) ir pinigine išraiška: lėšos darbams atlikti (Lt).

Miško apsaugai ir tvarkymui administruoti priskiriamos miškų urėdijų miško atkūrimo, apsaugos ir naudojimo (miškotvarkos) personalo visos išlaikymo išlaidos; 60 proc. girininkijų personalo išlaikymo išlaidų ir 50 proc. bendrųjų ir administracinių išlaidų.

² Patvirtinta Generalinio miškų urėdo 2002-11-19 įsakymu Nr. 195 „Dėl miškų ūkio darbų ir apvaliosios medienos klasifikatorių“

³ Patvirtinta Generalinio miškų urėdo 2004-09-24 įsakymu Nr. 1B-200 „Dėl miškų ūkio darbų klasifikatoriaus patikslinimo“

Audito mastas – 2004 metai. Duomenų palyginimui naudojome ankstesnių metų privalomųjų darbų vykdymo rodiklius. Audito mastą pasirinkome taip, kad būtų galima įvertinti šių Privalomųjų darbų organizavimą ir vykdymą: Miško sodmenų išauginimas, Laukinės gyvūnijos gausinimas ir apsauga, Sausinamojo tinklo įrengimas, Sausinamojo tinklo remontas ir priežiūra, Aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimas ir tvarkymas, Kelių ir tiltų statyba (rekonstravimas), Kelių ir tiltų remontas ir priežiūra.

Papildomi audito subjektai – Alytaus, Kaišiadorių ir Valkininkų miškų urėdijos. Šias miškų urėdijas pasirinkome palyginę kai kurių miškų urėdijų metines Privalomųjų darbų išlaidas su visų miškų urėdijų Privalomųjų darbų vykdymo vidurkiu: Kaišiadorių ir Valkininkų miškų urėdijose metinės Privalomųjų darbų išlaidos (proc. nuo patvirtintos nenukirsto miško vertės) įvykdytos, tačiau yra mažesnės už visų miškų urėdijų vidurkį. Alytaus miškų urėdijoje metinės Privalomųjų darbų išlaidos įvykdytos, tačiau yra didesnės už visų miškų urėdijų vidurkį.

Alytaus miškų urėdija Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normas įvykdė 106,8 proc., Kaišiadorių miškų urėdija – 99,1 proc., Valkininkų miškų urėdija – 95 proc. (žr. 2 lentelę).

Audito tikslas – Lėšų Privalomiesiems miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbams planavimo ir naudojimo vertinimas.

Audito tikslui pasiekti numatėme tokias užduotis:

1. Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų planavimo ir vykdymo kontrolės sistemos vertinimas.
2. Miškų urėdijų faktinių išlaidų priskyrimo Privalomiesiems darbams pagrįstumas.
3. Privalomųjų darbų išlaidos rekreaciniams objektams, miško kelių ir sausinamojo tinklo įrengimui ir priežiūrai.

Vertinimo kriterijai:

- Privalomųjų darbų planinių užduočių ir faktinių apimčių palyginimas;
- Išlaidų priskyrimo privalomiesiems darbams pagrįstumas pagal Miškų ūkio darbų klasifikatorių.

Audito darbo metodai ir procedūros:

Audito įrodymai gauti taikant tokius įrodymų rinkimo metodus: rašytinių dokumentų nagrinėjimas, analitinės procedūros, pokalbiai su Generalinės miškų urėdijos ir valstybės įmonių miškų urėdijų vadovais ir specialistais, pateikti klausimynai Generalinės miškų urėdijos specialistams. Minėta informacija pateikta darbo dokumentuose, kurie yra Valstybės kontrolės nuosavybė.

Atlikdami šį auditą, darėme prielaidą, kad visi auditui pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus.

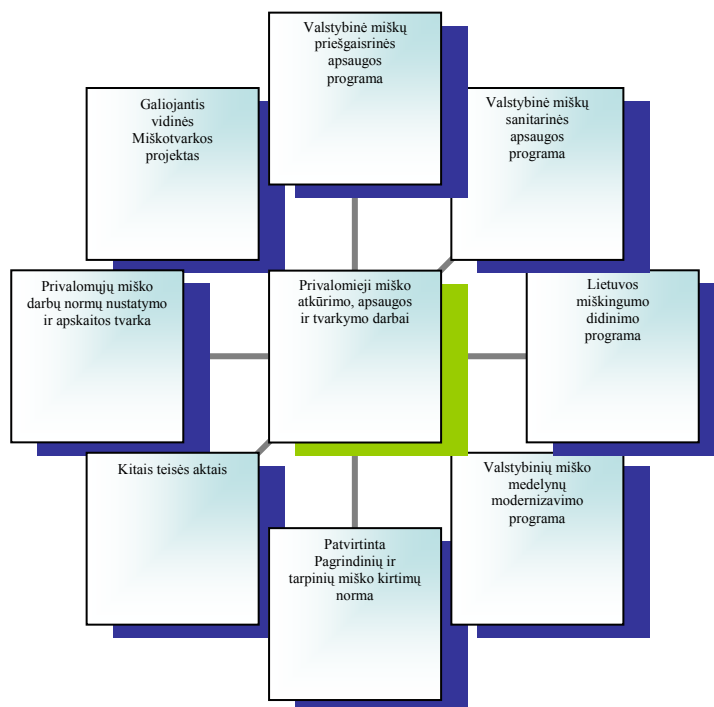
AUDITO DARBO REZULTATAI

1. Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų planavimo ir vykdymo kontrolės sistemos vertinimas

1.1 Privalomųjų darbų normų nustatymas ir tikslinimas

GMU, vykdydama aplinkos ministro įsakymą⁴, patvirtino Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų projekto parengimo tvarką⁵. Planuojant Privalomųjų darbų normas–turi būti užtikrinama, kad metinės išlaidos joms vykdyti bei miško apsaugai ir tvarkymui administruoti sudarytų ne mažiau kaip 90 proc. miškų urėdijai tiems metams patvirtintos pagrindinių ir tarpinių kirtimų normos vertės, apskaičiuotos nenukirto miško kainomis.

Atlikus teisės aktų analizę, buvo nustatyta, kad miškų urėdijos, sudarydamos Privalomųjų darbų normų projektus, turi vadovautis galiojančiu vidinės Miškotvarkos projektu, patvirtinta Pagrindinių ir tarpinių miško kirtimų norma, Privalomųjų miško darbų normų nustatymo ir apskaitos tvarka bei kitomis GMU vykdomomis programomis:

1 pav. Teisės aktai, kuriais vadovaujantis sudaromi Privalomųjų darbų normų projektai

⁴ Aplinkos ministro 2004-03-25 įsakymas Nr. D1-133 „Dėl privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų nustatymo ir apskaitos tvarkos patvirtinimo“

⁵ Patvirtinta generalinio miškų urėdo 2004-05-06 įsakymu Nr. 1B-109 „Dėl privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų projekto parengimo tvarkos“

Išanalizavus Alytaus, Kaišiadorių ir Valkininkų urėdijų 2004 m. Privalomųjų darbų normas, nustatyta, kad šios normos parengtos tinkamai, vadovaujantis tuo metu galiojančiais teisės aktais.

Metinės miškų urėdijų lėšos, skirtos Privalomiesiems darbams, sudarė 102 038,6 tūkst. Lt (93,5 proc. nuo patvirtintos nenukirsto miško vertės). 2004 m. gegužės mėn. patikslinus⁶ Privalomųjų darbų normas, šios lėšos sudarė 105 650,0 tūkst. Lt (95,3 proc.). Atsižvelgiant į tai, kad buvo indeksuotos nenukirsto valstybinio miško kainos, šios normos metų pabaigoje dar kartą buvo tikslinamos⁷ ir lėšos Privalomiesiems darbams jau sudarė 115 525,0 tūkst. Lt (100,4 proc.).

Tikslindama Privalomųjų darbų normas, Kaišiadorių miškų urėdija du kartus mažino planuojamą išauginti miško sodmenų (spygliuočių ir lapuočių vienmečių sėjinukų) kiekį. Urėdija iš planuotų 2004 m. išauginti 2750 tūkst. vnt. spygliuočių ir lapuočių vienmečių sėjinukų išaugino tik 150 tūkst. vnt. lapuočių sėjinukų. Valkininkų miškų urėdija, tikslindama numatytą išauginti miško sodmenų kiekį, vieną kartą padidino spygliuočių, o kitą kartą sumažino lapuočių vienmečių sėjinukų kiekį. Ši urėdija iš planuotų išauginti 1248 tūkst. vnt. spygliuočių ir 312 tūkst. vnt. lapuočių vienmečių sėjinukų išaugino 2500 tūkst. vnt. spygliuočių ir tik 17 tūkst. vnt. lapuočių vienmečių sėjinukų. Šios urėdijos, tikslindamos Privalomųjų darbų normų projektus, nenurodė priežasčių, dėl kurių buvo siūloma patikslinti planuojamus išauginti sodmenų kiekius.

Išanalizavę, kaip Alytaus miškų urėdija tikslino Privalomųjų darbų normas, nustatėme, kad pradiniam plane sėklinių plantacijų, klonų archyvų ir bandomųjų želdinių priežiūra buvo numatyta vykdyti 19,8 ha plote, o patikslinus normas, šis plotas padidėjo iki 125 ha. Buvo numatyta 870 ha ploto miško genetinių draustinių priežiūra, tačiau pagal naują darbų klasifikatorių šios eilutės neliko. Miško sėklų buvo numatyta paruošti 600 kg, o patikslinus normas liko tik 100 kg.

Privalomųjų darbų tikslinimo tvarkoje⁸, kurią nustatė GMU, nenumatyta, kad miškų urėdijos turi konkrečiai nurodyti priežastis, dėl kurių šios normos yra tikslinamos. Norėdama gauti detalius paaiškinimus dėl Privalomųjų darbų normų tikslinimo, kiekvienu atveju GMU kreipiasi į miškų urėdijas. Privalomųjų darbų normos gali būti tikslinamos ne anksčiau kaip spalio mėnesį, o dėl neigiamo gamtos reiškinių poveikio miškams (vėjavartų, vėjalaūžų, snieglaūžų ir panašiai) – bet kuriuo metu.

Miškų urėdijos vadovaujasi Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų tikslinimo tvarka, parengta pagal aplinkos ministro 2001-12-04 įsakymą Nr. 575, kuris šiuo metu negalioja. Manome, kad Generalinė miškų urėdija turi parengti naują Privalomųjų darbų normų tikslinimo tvarką, pagal galiojantį aplinkos ministro 2004-03-25 įsakymą Nr. D1-133.

⁶ Generalinio miškų urėdo 2004-05-06 įsakymas Nr. 1B-109 „Dėl Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų miškų urėdijoms formos ir jos pildymo tvarkos patvirtinimo“

⁷ Generalinio miškų urėdo 2004-10-07 įsakymas Nr. 1B-206 „Dėl 2004 m. Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų ir metinių veiklos planų tikslinimo“

⁸ Patvirtinta generalinio miškų urėdo 2003-08-08 įsakymu Nr. 1B-150 „Dėl privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų tikslinimo tvarkos“

1.2 Privalomųjų darbų normų vykdymas ir kontrolė

Faktinės 2004 m. išlaidos Privalomiesiems darbams vykdyti bei miško apsaugai ir tvarkymui administruoti turėjo sudaryti ne mažiau kaip 90 proc. miškų urėdijoms patvirtintos pagrindinių ir tarpinių kirtimų normos vertės, apskaičiuotos nenukirto miško kainomis.

Atlikus valstybės įmonių miškų urėdijų 2004 m. Privalomųjų darbų normų įvykdymo ataskaitų analizę, nustatyta, kad visos miškų urėdijos nustatytas Privalomųjų darbų normas vertine išraiška įvykdė, o faktinės metinės išlaidos šiems darbams vykdyti bei miško apsaugai ir tvarkymui administruoti sudarė 103,8 proc. miškų urėdijoms patvirtintos pagrindinių ir tarpinių kirtimų normos vertės, apskaičiuotos nenukirto miško kainomis.

Darbų pavadinimas	Planas	Patikslintas planas	Faktinis įvykdymas	Patikslinto plano įvykdymas, %
Miško atkūrimo ir įveisimo darbai	29025,9	32808	34217	104,3
Miško apsaugos darbai	4836,5	5127	5548	108,2
Miško tvarkymo darbai	15082	19163	21852	114,0
Girininkijų personalo išlaikymo išlaidos (60 %)	27972	31361	30838	98,3
Miškų urėdijos miško valdymo ir priežiūros administracijos personalo išlaikymo išlaidos	7554,2	8357	8123	97,2
Bendrosios ir administracinės išlaidos (50%)	17570	18711	17491	93,4
Metinės miškų urėdijų lėšos, skiriamos privalomiesiems darbams, iš viso	102038,6	115525	118070	102,2
Patvirtintos pagrindinių ir tarpinių miško kirtimų normos vertė, apskaičiuota nenukirto miško kainomis	109102,87	115010	113742	98,9
Metinės miškų urėdijų privalomųjų darbų išlaidos (% nuo patvirtintos nenukirto miško vertės)	93,5	100,4	103,8	

1 lentelė. Duomenys apie Privalomųjų darbų normų įvykdymą miškų urėdijose 2004 m., tūkst. Lt

Iš lentelės duomenų matyti, kad išlaidos miško apsaugai ir tvarkymui administruoti nesiekė patikslintame plane numatyto lygio, tačiau išlaidos miško atkūrimo ir įveisimo bei tvarkymo darbams šį lygį viršijo. Tai galima vertinti kaip teigiamą veiksni, rodanti, kad miškų urėdijos nesinaudojo galimybe didinti valdymo personalą ir branginti jo išlaikymo išlaidas.

Pažymėtina, kad miškų urėdijų faktinės išlaidos, viršijančios nustatytas maksimalias lėšas miško apsaugai ir tvarkymui administruoti, nepriskiriamos miškų urėdijų Privalomųjų darbų išlaidoms.

Atrankos būdu išanalizavus, kaip buvo įvykdyti kai kurie miško atkūrimo ir įveisimo darbai, vertinant natūriniais vienetais, nustatyta kad 2004 m. neįvykdytos planuotos miško sėklų ruošos ir

lapuočių sodmenų išauginimo užduotys, nepaisant to, kad tikslinant Privalomųjų darbų užduotis, miško sėklų ruošos užduotis buvo sumažinta daugiau negu 2,5 karto.

Eil. Nr.	Rodikliai	Mato vnt.	2004 m. planas pagal 2003-12-08 GMU įsakymą Nr. 1B-230	Patikslintas planas pagal 2004-05-29 GMU įsakymą Nr. 1B-126	Galutinis patikslinimas pagal 2004-11-29 GMU įsakymą Nr. 1B-241	Įvykdytas 2004 m.	Pastabos (+ viršyta, - neįvykdyta)
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>1</i>	<i>Miško atkūrimo ir įveisimo darbai</i>						
1.1	Miško sėklų ruošą	kg	20880	20707	7888	6054	-1834
1.2	Miško sodmenų išauginimas, iš jų:	tūkst. vnt.	67312	65932	83867	84855	+988
	Spygliuočių (vienmečiai sėjinukai)	tūkst. vnt.	53281	51948	64647	70567	+5920
	Lapuočių (vienmečiai sėjinukai)	tūkst. vnt.	14031	14034	14431	14288	-143
1.3	Miško atkūrimas	ha	8442,4	9015	9360	9996	+636
1.4	Miško įveisimas	ha	1014,8	1098	1114	1136	+22

2 lentelė. Duomenys apie miško atkūrimo ir įveisimo darbų įvykdymą miškų urėdijose 2004 m.

Privalomųjų darbų normų įvykdymo ataskaitas MŪ-15 ir 12 priedų miškų urėdijos nustatyta tvarka⁹ teikia GMU. Ataskaitose MŪ-15 pateiktus duomenis analizuoja ir su miškų ūkio darbų ataskaitų MŪ-14 duomenimis palygina Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus specialistai, o su pagrindinių ūkinių-finansinių rodiklių ataskaitų F-01-MŪ duomenimis – Ekonomikos, finansų ir apskaitos skyriaus specialistai. Vykdamas generalinio miškų urėdo įsakymą,¹⁰ GMU minėtų skyrių specialistai įvertino urėdijų 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos rezultatus pagal skyrių kuriojamas veiklos sritis, užpildė miškų urėdijų veiklos įvertinimo lapus ir pateikė juos sudarytai miškų urėdijų darbo rezultatų įvertinimo komisijai. Ši komisija, išanalizavusi pateiktas specialistų išvadas ir vertinimo rezultatus, teikia siūlymus urėdijų veiklai gerinti.

Komisija, atlikusi miškų urėdijų 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos svarstymą ir darbo rezultatų vertinimą, nurodė miškų urėdijoms pasiruošti Lietuvos miškingumo didinimo programos įgyvendinimui ir užauginti reikiamą kiekį sodmenų naujų miškų įveisimo apimtims didinti, aprūpinti privačių miškų ir žemių savininkus lapuočių medžių ir krūmų rūšių sodmenimis (urėdijų miško medelynuose lapuočių sodmenys turi sudaryti 20 proc. visų auginamų sodmenų kiekio).

⁹ Patvirtinta generalinio miškų urėdo 2003-12-17 įsakymu Nr. 1B-241 „Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų įvykdymo miškų urėdijose vertinimo tvarka“

¹⁰ Generalinio miškų urėdo 2005-03-09 įsakymas Nr. 1B-72 „Dėl miškų urėdijų 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos rezultatų svarstymo“

Generalinės miškų urėdijos taikoma Privalomųjų darbų vykdymo ataskaitų analizės ir kontrolės sistema leidžia nustatyti miškų urėdijų veiklos problemas, kartu mažina riziką dėl ataskaitose pateiktų duomenų patikimumo.

Urėdijų Privalomųjų darbų vykdymo metiniai rezultatai yra susieti su urėdijų vadovų skatinimu. Generalinis miškų urėdas, įvertinęs miškų urėdijų 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos ir metinės veiklos rezultatus, taip pat Generalinės miškų urėdijos, Regionų aplinkos apsaugos departamentų miškų kontrolės skyrių, Valstybinės mokesčių inspekcijos ir kitų kontroliuojančių valstybės institucijų darbuotojų miškų urėdijų patikrinimo rezultatus, tvirtina¹¹ miškų urėdijų urėdų premijų dydžius. Tokia miškų urėdijų vadovų skatinimo sistema yra motyvuojantis veiksnys, užtikrinant nustatytą Privalomųjų darbų normų vykdymą.

2. Miškų urėdijų faktinių išlaidų priskyrimo Privalomiesiems darbams pagrindimas

Miškų urėdijų faktinių išlaidų paskirstymo, priskiriant jas Privalomiesiems darbams, teisingumui patikrinti, pasirinkome laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos išlaidų straipsnį, kadangi, mūsų nuomone, yra didesnė rizika dėl šių išlaidų teisingo priskyrimo Privalomiesiems darbams arba profesionalios medžioklės plotų tvarkymo išlaidoms.

Kaišiadorių miškų urėdijoje atlikus ataskaitos MŪ-15 priedų analizę, nustatyta, kad 6 priede laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos priemonėms buvo planuota 21,0 tūkst. Lt lėšų, faktiškai panaudota 28,0 tūkst. Lt. Pagal pirminius dokumentus nustatyta, kad į laukinės gyvūnijos apsaugos priemonių darbų grupę įtraukti darbai, kurie pagal patikslintą Miškų ūkio darbų klasifikatorių nepriklauso nurodytų darbų grupei. Darbų išlaidos, susijusios su profesionalios medžioklės plotų tvarkymu, turi būti nurodytos profesionalios medžioklės plotų tvarkymo darbų grupėje. Kaišiadorių miškų urėdija laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos sąnaudas, kurios priskiriamos privalomųjų darbų grupei, nepagrįstai padidino 10,4 tūkst. Lt.

Kaišiadorių miškų urėdijos vyriausioji buhalterė negalėjo paaiškinti, kodėl šie darbai buvo įtraukti ne į profesionalios medžioklės plotų tvarkymo darbų grupę, o į Privalomųjų darbų grupę–„Laukinės gyvūnijos apsaugos priemonės“.

Manome, tai buvo padaryta siekiant parodyti, kad profesionalios medžioklės organizavimas urėdijoje yra rentabili miškų ūkio veiklos šaka ir kad medžioklės organizavimo ir jos plotų tvarkymo išlaidos neviršija pajamų, gautų už organizuotas profesionalias medžiokles.

Įsitikinti, ar Valkininkų miškų urėdija teisingai klasifikuoja išlaidas laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos priemonėms ir profesionalios medžioklės plotų tvarkymo darbams audito

---

¹¹ Generalinio miškų urėdo 2005-05-31 įsakymas Nr. 1B-144 „Dėl valstybės įmonių miškų urėdijų miškų urėdų premijavimo už 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos rezultatus“

metu nebuvo galimybės, nes Alytaus apskrities Finansinių nusikaltimų tyrimų skyriaus nurodymu iš urėdijos buvo išimti visi buhalteriniai dokumentai.

GMU pagal savo veiklos nuostatus¹² koordinuoja miškų urėdijų profesionalios medžioklės plotų tvarkymą ir naudojimą. Profesionalios medžioklės plotų tvarkymo, priežiūros ir apsaugos darbus bei medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą organizuoja ir vykdo 21 miškų urėdija.

Audito metu nustatyta, kad GMU nurodymu¹³ miškų urėdijos, rengdamos 2004 m. Privalomųjų darbų normų projektą, į Laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos darbus turėjo įtraukti specialias medžiojamųjų gyvūnų populiacijos gausinimo priemones profesionalios medžioklės plotuose (šios priemonės yra numatytos mokslo įstaigų ar mokslininkų pagal autorines sutartis parengtose ir GMU patvirtintose programose). 2004 m. patvirtintoje Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų projekto parengimo tvarkos 5.2. p. (Miško apsaugos darbai) nurodyta, kad, planuojant pinigines Privalomųjų darbų normas laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos darbams vykdyti, turi būti įtrauktos specialios medžiojamųjų gyvūnų populiacijos gausinimo priemonės profesionalios medžioklės plotuose, vadovaujantis patvirtintomis medžiojamųjų gyvūnų populiacijos gausinimo programomis.

Aplinkos ministro nurodymu¹⁴, miškų urėdijų, prižiūrinčių profesionalios medžioklės plotus, išlaidos medžiojamųjų gyvūnų populiacijų gausinimo priemonėms, medžioklėtvarkos projektams rengti, priemonėms prieš brakonieriavimą, medžioklės kultūrą ir tradicijas puoselėjančioms priemonėms nustatyta tvarka kompensuojamos Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšomis. Kiti profesionalios medžioklės plotų tvarkymo, priežiūros ir medžioklės turizmo plėtojimo darbai ir laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos priemonės finansuojamos iš įplaukų, gaunamų už medžioklių organizavimą, realizuotą žvėriena, suteiktas paslaugas medžiotojams, iš kitos miškų urėdijos veiklos įplaukų.

Manome, kad GMU ir miškų urėdijos, vykdydamos aplinkos ministro įsakymo reikalavimus, išlaidas, reikalingas medžiojamųjų gyvūnų populiacijų gausinimo priemonėms, negali įtraukti į Privalomųjų darbų normų piniginių lėšų finansavimo projektą. Šios išlaidos turi būti kompensuojamos Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšomis. 2004 m. 12 miškų urėdijų minėtiems darbams panaudojo 311,1 tūkst. Lt lėšų. Privalomųjų miško darbų normų lėšų panaudojimas Laukinės gyvūnijos gausinimui ir apsaugai 2004 m. pagal miškų urėdijas pateiktas 1 priede.

---

¹² Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 657 patvirtinti Generalinės miškų urėdijos nuostatai.

¹³ Generalinio miškų urėdo 2003 m. spalio 10 d. raštas Nr. 6B (7.12)-941 „Dėl aplinkos apsauginių ir rekreacinių objektų įrengimo ir tvarkymo bei laukinės gyvūnijos gausinimo ir apsaugos darbų grupavimo“

¹⁴ Aplinkos ministro 2003 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. 585 „Dėl aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 11 d. įsakymo Nr.633 ”Dėl profesionalios medžioklės plotų tvarkymo“ pakeitimo“

Kaišiadorių miškų urėdijoje 2004 m. apskaita buvo vedama pagal urėdo patvirtintą sąskaitų planą, kompiuterine buhalterine programa „Hansa Financials“. Audito metu buhalterijos darbuotojai nepateikė atspausdintų apskaitos registru, kuriuose registruojamos patirtos sąnaudos Privalomiesiems darbams. Nesivadovaujant Buhalterinės apskaitos įstatymo 16 str. 4 d. reikalavimais, minėti apskaitos registrai už 2004 m. nebuvo atspausdinti. (GMU specialistų duomenimis, šioje urėdijoje nebuvo atspausdintas tik atsiskaitomosios sąskaitos registras). Privalomųjų darbų analizei reikalingus duomenis audito metu galėjome patikrinti tik pagal kasos ir banko dokumentus. Taip pat audito metu buvo nustatyti Privalomųjų darbų išlaidų neteisingo klasifikavimo faktai (pvz., 4,2 tūkst. Lt už sortimentų išvežimą į sandėlį turėjo būti priskirti miško ruošos darbams) Visa tai rodo, kad šioje urėdijoje yra didesnė rizika dėl Privalomųjų darbų išlaidų ataskaitų patikimumo.

Norėtume pažymėti, kad GMU įvertinimo komisija, apsvarsčiusi Kaišiadorių miškų urėdijos 2004 m. ūkinės-finansinės veiklos rezultatus, pateikė pastebėjimus, kad nekeliama buhalterinės apskaitos specialistų kvalifikacija. Urėdija buvo įpareigota šių darbuotojų atestaciją pravesti 2005 m.

Kaišiadorių miškų urėdijoje 2004 m. buvo suplanuota 572,0 tūkst. Lt (50 proc.) bendrųjų ir administracinių sąnaudų. 2004 m. lapkričio mėn. patikslinus Privalomųjų darbų normas, šios sąnaudos buvo sumažintos iki 540,0 tūkst. Lt (žr. 2 lentelę), o faktinės urėdijos sąnaudos sudarė 1 659,0 tūkst. Lt (50 proc. sudarytų 830 tūkst. Lt). Pagal Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų nustatymo ir apskaitos tvarkos 16 p. reikalavimus miškų urėdijų faktinės išlaidos, viršijančios nustatytas maksimalias lėšas miško apsaugai ir tvarkymui administruoti, nepriskiriamos miškų urėdijų Privalomųjų darbų išlaidoms, todėl urėdijos pateiktoje ataskaitoje MŪ-15 nurodyta, kad bendrųjų ir administracinių sąnaudų (50 proc.) buvo tik 540,0 tūkst. Lt, t.y. tiek, kiek ir buvo planuota. Faktiškai Kaišiadorių miškų urėdija viršijo bendrųjų ir administracinių sąnaudų planą 290,0 tūkst. Lt. Reikia pažymėti, kad Generalinei miškų urėdijai Kaišiadorių miškų urėdija yra pateikusi kitokius duomenis apie 2004 m. faktines bendrąsias ir administracines sąnaudas, tai leidžia pagrįstai abejoti šios urėdijos ataskaitų apie privalomųjų darbų vykdymą patikimumu.

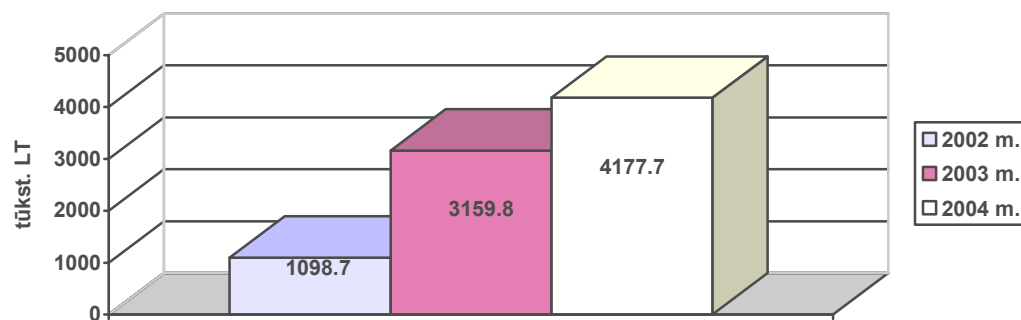
Alytaus miškų urėdijoje klasifikuojant miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų sąnaudas reikšmingų neatitikimų nenustatyta.

Norėtume pažymėti, kad GMU specialistai, atlikdami kompleksinius patikrinimus miškų urėdijose, tikrina bendrųjų ir administracinių išlaidų priskyrimą Privalomųjų darbų išlaidoms pagal nustatytą tvarką. 2004 m. buvo atlikti aštuonių miškų urėdijų ūkinės-finansinės veiklos kompleksiniai patikrinimai.

3. Privalomųjų darbų išlaidos aplinkosauginiams ir rekreaciniams objektams, miško kelių ir sausinamojo tinklo priežiūrai

3.1 Išlaidos miškų urėdijų aplinkosauginiams ir rekreaciniams objektams įrengti

Pagal GMU pateiktus duomenis per 2002–2004 m. aplinkosauginiams ir rekreaciniams objektams miškų urėdijos išleido 8 436,2 tūkst. Lt.

2 pav. Miškų urėdijų išlaidos aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimui 2002–2004 m.

Kaip matome iš pateikto grafiko, miškų urėdijų išlaidos šių objektų įrengimui kasmet didėjo daugiau negu milijonu litų.

Audito metu buvo nustatyta, kad miškų urėdijos pačios nusistato rekreacinių objektų poreikį ir vietą, o GMU, nustatydamą Privalomųjų darbų normas, tik patvirtina duomenis. Ilgamečio projekto, kuriame būtų numatytos rekreacinių objektų statybų vietos ir apskaičiuotas jų poreikis, audituotose miškų urėdijose 2004 m. nebuvo. Kaip mus informavo GMU specialistai, Urėdijos iniciatyva 2005 m. pradžioje buvo užsakytas mokslinis tiriamasis darbas „Rekreacinės infrastruktūros plėtros ir tvarkymo valstybiniuose miškuose programos parengimas“, kurio pagrindu bus planuojami rekreaciniai darbai.

Audito metu nustatyta, kad valstybės įmonių miškų urėdijų apskaitoje rekreaciniai objektai yra apskaitomi skirtingai, t. y. vienos audituotos miškų urėdijos rekreacinius objektus registruoja apskaitoje kaip ilgalaikį ar trumpalaikį turtą, o kitos – visiškai jų neregistruoja:

- ▶ Alytaus miškų urėdijoje rekreacijos objektai buhalterinėje apskaitoje registruoti ir apskaitomi pagal girininkijas kaip ilgalaikis turtas arba trumpalaikis inventorių. Rekreacinės infrastruktūros objektai yra pastatyti tik valstybiniuose miškuose, visiems rekreacijos objektams yra parengti pasai, tačiau juose nepamėti per metus atlikti tvarkymo darbai.
- ▶ Valkininkų ir Kaišiadorių miškų urėdijose rekreaciniai objektai ilgalaikiam turtui nepriskirti ir neregistruoti apskaitoje nei kaip ilgalaikis turtas, nei kaip trumpalaikis inventorių, nors jų vertės yra gerokai didesnės negu 500 Lt. Nuo jos vertės pagal urėdijose

nusistatytą apskaitos politiką įsigytas turtas yra priskiriamas ilgalaikiam turtui. Šiose miškų urėdijose kai kurių rekreacinių objektų vertė siekė daugiau negu 10 ar 20 tūkst. Lt.

Alytaus miškų urėdija per 2004 m. aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimui ir tvarkymui patyrė 85,8 tūkst. Lt sąnaudų, kurių didesnę dalį sudarė šio padalinio darbuotojų (miško rekreacijos inžinieriaus ir dviejų darbininkų) atlyginimai ir socialinio draudimo įmokos (57,2 tūkst. Lt), mažesnę dalį – išlaidos rekreacinių objektų įrengimui, tvarkymui ir priežiūrai (28,4 tūkst. Lt). Atkreipėme GMU specialistų dėmesį, kad Privalomųjų darbų normų įvykdymo ataskaitos MŪ-15 12 priede „Aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimas ir tvarkymas“ nėra išskirtas šio padalinio darbuotojų darbo užmokestis ir socialinio draudimo įmokos, todėl pagal pateiktus duomenis nematyti, kiek urėdijos iš tikrųjų skiria lėšų šių objektų įrengimui, tvarkymui ir priežiūrai.

Kaišiadorių miškų urėdija 2004 m. rekreaciniams ir aplinkosauginiams darbams panaudojo 236,0 tūkst. Lt, Valkininkų – 88,2 tūkst. Lt.

Audito metu nustatyta, kad kai kurie rekreaciniai objektai Valkininkų miškų urėdijoje 2000 m., 2001 m. ir 2003 m. buvo pastatyti nuosavybės teisių atstatymui rezervuotose miško žemės plotuose ir privačiuose miškuose, kuriuose miškų urėdijos nevykdo ūkinės veiklos, tik sanitarinę ir priešgaisrinę apsaugą. Audito metu Valkininkų miškų urėdija parengė dviejų tokių rekreacinių objektų nurašymo aktus. Apsilankius minėtų rekreacinių objektų vietose nustatyta, kad šių rekreacinių objektų faktiškai nėra, likusios tik jų žymės.

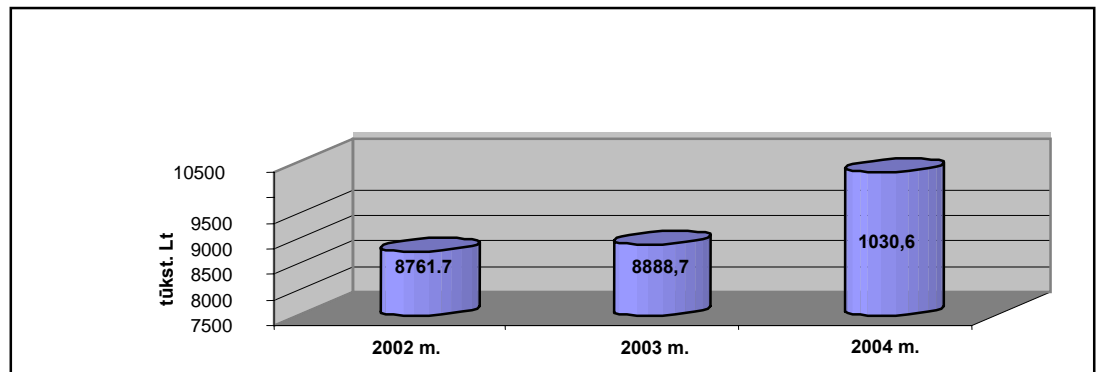
Nustatėme, kad Kaišiadorių miškų urėdija planuoja įrengti aštuonis rekreacinius objektus, du iš jų privačiuose miškuose. Konkretaus rekreacinių objektų plano urėdija neturi, bet yra padaryta schema, kur nurodytas planuojamų rekreacinių objektų išdėstymas iki 2008 metų.

Pagal GMU nurodymus miškų urėdijos rekreacinę veiklą turi vykdyti valstybiniuose miškuose, tačiau kaip minėta, rekreaciniai objektai buvo įrengti ir planuojami įrengti privačiuose miškuose. Mūsų nuomone, rekreacinių objektų įrengimas privačių miškų ir rezervuotų nuosavybės teisių atstatymui skirtose miško žemėse turi būti reglamentuotas, o miškų urėdijos tokiais atvejais turėtų sudaryti atitinkamas sutartis su savininkais.

3.2 Išlaidos miškų urėdijų vietinės reikšmės vidaus keliams tiesti ir prižiūrėti

Miškų urėdijų Privalomųjų darbų skiltyje „Miško tvarkymo darbai“ yra numatyti kelių tiesimo, taisymo (remonto) ir priežiūros darbai. Pažymėtina, kad išvardytiems darbams atlikti yra naudojamos miškų urėdijų nuosavos lėšos ir Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos.

Pagal pateiktus GMU duomenis¹⁵ miškų urėdijos 2003–2004 m. prižiūrėjo 23,3 tūkst. km vietinės reikšmės vidaus kelių. Šie vietinės reikšmės vidaus keliai yra naudojami ne tik vietinių gyventojų susisiekimui, bet ir miškų urėdijų veikloje ekonominei naudai gauti, nes naudojami miškų ūkio gamybinei veiklai, sanitarinei ir priešgaisrinei miško apsaugai. Per 2002–2004 m. šių kelių tiesimui (rekonstravimui), taisymui (remontui) ir priežiūrai miškų urėdijos panaudojo 27860,30 tūkst. Lt nuosavų lėšų.

3 pav. Miškų urėdijų panaudotos nuosavos lėšos kelių tiesimui (rekonstravimui), taisymui (remontui) ir priežiūrai 2002–2004 m., tūkst. Lt

Iš grafiko matyti, kad urėdijų nuosavos lėšos, skiriamos vietinės reikšmės vidaus kelių įrengimo, taisymo (remonto) ir priežiūros darbams, nuolat didėjo, ypač 2004 m. Iš 27 860,30 tūkst. Lt pagrindinė lėšų dalis (25 542,50 tūkst. Lt) 2002–2004 m. buvo panaudota vietinės reikšmės vidaus kelių taisymui (remontui) ir jų priežiūrai, o kita dalis (2 317,80 tūkst. Lt)–vietinės reikšmės vidaus kelių 64 km (279,9–215,9 km) tiesimui (žiūr. 3 lentelę).

Iš viso 2002–2004 m. miškų urėdijose įrengta ir rekonstruota 279,9 km vietinės reikšmės vidaus kelių už 14 841,4 tūkst. Lt, iš jų Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis – 215,9 km už 12 427,5 tūkst. Lt (žiūr. 3 lentelę). Audito metu nustatyta, kad naujai įrengti ir rekonstruoti keliai miškų urėdijose yra registruojami apskaitoje kaip miškų urėdijų ilgalaikis turtas, o apie 23,0 tūkst. km (23,3–0,279=23,0 tūkst. km) prižiūrimų vietinės reikšmės vidaus kelių neregistruoti ir buhalterinėje apskaitoje neapskaityti. Šie keliai neinventorizuojami metinių inventorizacijų metu. Tokiu būdu valstybės įmonėse miškų urėdijose yra skirtingai apskaitomi vietinės reikšmės vidaus keliai.

Audito metu GMU specialistai aiškino, jog nėra duomenų, kad urėdijos tiesė 23,0 tūkst. km vietinės reikšmės vidaus kelių. Visuomenei pateiktoje informacijoje apie miškų urėdijų 2003 m. ir 2004 m. veiklos rodiklius, nurodyta, kad tris ketvirtadalius iš 23,3 tūkst. km vietinės reikšmės vidaus kelių sudaro per daugelį metų „natūraliai susiformavę pravažiavimai per miškus“. Šiuos

¹⁵ Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos „Miškų urėdijų 2004 m. veiklos rodikliai“

pravažiavimus GMU įvardija kaip „vietinės reikšmės vidaus kelius“, nes teisės aktais nenustatyta, kas yra „per daugelį metų natūraliai susiformavę pravažiavimai per miškus“ ir kaip juos vadinti.

Kaip nurodyta Žemės įstatyme¹⁶, miškų ūkio paskirties žemei pagal teritorijų planavimo dokumentus priskiriama žemė, kurią užima miško keliai ir kitų su mišku susijusių įrenginių užimti plotai. Miškų įstatyme pateiktose sąvokose¹⁷ miško žemei priskiriami ir tame pačiame plote esantys miško keliai ir nustatyta, kad, įvertinant miškų urėdijų kapitalą, žemė ir miškas vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami¹⁸, todėl, GMU specialistų nuomone, šių kelių registruoti apskaitoje nereikia.

Pagal GMU pateiktą informaciją, ketvirtadalis miškų urėdijų prižiūrimų vietinės reikšmės vidaus kelių yra su žvyro danga, vadinasi jie yra ne natūraliai susiformavę, o buvo įrengti panaudojus tam tikslui skirtas lėšas.

Remdamiesi GMU pateiktais duomenimis, mes atlikome skaičiavimus ir nustatėme, kad vienam vietinės reikšmės vidaus kelio kilometrui įrengti miškų urėdijose išleidžiama vidutiniškai 53,02 tūkst. Lt (žr. 3 lentelę). Vadovaujantis tuo, kad ketvirtadalis iš 23,3 tūkst. km miško kelių su žvyro danga, galima teigti, kad šie keliai buvo įrengti, o jų maksimali vertė galėtų būti apie 304 865 tūkst. Lt (23 tūkst. km: 4 x 53,02 tūkst. Lt). Realią minėtų kelių vertę galėtų nustatyti turto vertintojai.

Metai	Kelių įrengimas ir rekonstravimas iš viso		Iš jų Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšomis	
	Km	tūkst. Lt	km	tūkst. Lt
2002 m.	93,7	3485,9	56,2	2523,1
2003 m.	104,7	5807,5	88,3	4927,4
2004 m.	81,5	5548	71,4	4977
Iš viso	279,9	14841,4	215,9	12427,5
1 km kelio vidutinė kaina		53,02	1 km kelio vidutinė kaina	57,56

3 lentelė. Duomenys apie kelių įrengimą ir rekonstravimą miškų urėdijose 2002–2004 m.

Norėtume pažymėti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija neperdavė urėdijoms miško kelių valdyti patikėjimo teise, todėl miškų urėdijų prižiūrimi apie 23 000 km vietinės reikšmės vidaus keliai neregistruoti apskaitoje.

Pagal Žemės įstatymą Žemės savininkai ir kiti naudotojai privalo laikytis teisės aktų nustatytą melioracijos statinių ir kelių priežiūros bei eksploatavimo reikalavimų¹⁹. Specialiąsias

¹⁶ Žemės įstatymas, 26 straipsnis 1 p. 3 d.

¹⁷ Miškų įstatymas, 2 straipsnis

¹⁸ Miškų įstatymas 7 straipsnis

¹⁹ 2004 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos žemės įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1983 (Žin., 1994, Nr. 34-620; 1995, Nr. 53-1294; 1996, Nr. 100-2262; 1997, Nr. 66-1598; 1999, Nr. 64-2075; 2000, Nr. 42-1191, Nr. 58-1706; 2001, Nr. 71-2519; 2002, Nr. 74-3141, Nr. 102-4551) 21 straipsnis, 5 d.

žemės naudojimo sąlygas nustato²⁰ ir Kelių įstatymas, kuriame nurodyta²¹, kad kelias – inžinerinis statinys, skirtas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui.

Kaip nurodyta miškų urėdijų nuostatuose, jos savo veikloje turi vadovautis LR įstatymais, todėl pagal Statybos įstatymą keliai privalo turėti:

- statinio techninius pasus (ar techninė kortelė) miško keliams;
- statinių (miško kelių) techninės priežiūros žurnalus;
- statinių (miško kelių) periodinių ir specialiųjų apžiūrų aktus.

Audito metu nustatyta, kad audituotose miškų urėdijose miško kelių techninių pasų, techninės priežiūros žurnalų, apžiūros aktų nebuvo, nors GMU teigimu, miškų urėdijos yra įpareigosios šiuos dokumentus vesti.

Pastebėjimas. Vadovaujantis Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, valstybės įmonės miškų urėdijos iki 2004 m. gruodžio 31 d. už kapitalo naudojimą turėjo mokėti palūkanas iš pelno. Pagal Mokesčio už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise įstatymą²² už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise valstybės įmonėms nuo 2005 m. sausio 1 d. yra taikomas 0,5 proc. šio mokesčio tarifas.

Manome, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai perdavus valdyti patikėjimo teise vietinės reikšmės vidaus kelius miškų urėdijoms, juos užregistravus ir apskaičius finansinėje apskaitoje bei padidinus VĮ miškų urėdijų kapitalą, į valstybės biudžetą kasmet galėtų būti sumokama maždaug apie 1,5 milijono litų (304 865 tūkst. Lt x 0,5 proc.) mokesčio už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise.

Nevedant daugumos miškų kelių apskaitos ir jų neinventorizuojant, nėra tiksliai nustatyta, kiek konkrečiai Lietuvos miškų urėdijose yra:

- vietinės reikšmės vidaus kelių, atitinkančių Kelių įstatymo reikalavimus, kiek neatitinkančių,
- kiek urėdijose iš viso įrengta kelių,
- kiek yra per daugelį metų natūraliai susiformavusių pravažiavimų per miškus.

Kaip jau buvo minėta, urėdijos 2002–2004 m., vykdydamos Privalomųjų darbų normas, vietinės reikšmės vidaus kelių taisymui (remontui) ir jų priežiūrai, panaudojo 25 542,50 tūkst. Lt nuosavų lėšų. Mūsų nuomone, neturint šių kelių apskaitos duomenų, gali būti neužtikrinta reikiama išlaidų ir darbų kontrolė miškų urėdijų vietinės reikšmės vidaus keliams tiesti ir prižiūrėti.

²⁰ Žemės įstatymo 22 straipsnis, 1 d.

²¹ Lietuvos Respublikos 2002 m. spalio 3 d. kelių įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-1113 (Žin., 1995, Nr. 44-1076; 1997, Nr. 96-2424)

²² 2004 m. liepos 8 d. Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise įstatymas Nr. IX-2332

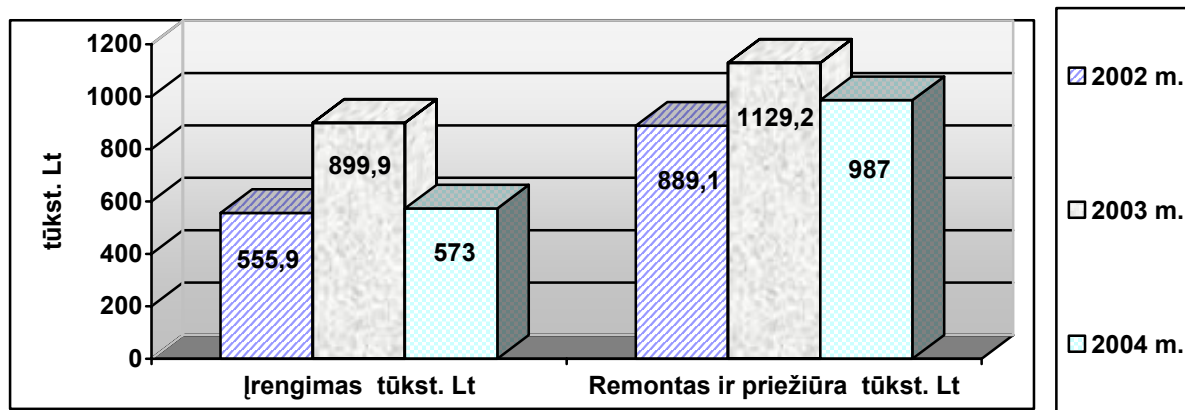

Norime atkreipti dėmesį į tai, kad GMU specialistų minėta „per daugelį metų susiformavusių pravažiavimų per miškus“ sąvoka yra nustatyta Vyriausybės nutarimu²³ patvirtintuose Vietinių kelių tinklo projektavimo, jų priklausomybės, naudojimo ir priežiūros laikinuosiuose nurodymuose (toliau–Nurodymai). Šie Nurodymai yra privalomi visoms valstybinėms tarnyboms, įstaigoms, organizacijoms, juridiniams ir fiziniams asmenims, atliekantiems vietinių kelių tinklo projektavimo, statybos, priežiūros ir remonto darbus. Taip pat juose nustatyta vietinių kelių, nepriskirtų valstybiniams, tinklo eksploatavimo principai miškų ūkio veiklai naudojamoje žemėje.

Kaip mus informavo GMU specialistai, neapskaitytiems vietinės reikšmės vidaus keliams yra parengti kiekinio registravimo žurnalų pavyzdžiai ir rengiama šių kelių kiekinio registravimo apskaitoje tvarka. Manome, kad tai gera iniciatyva, padėsianti suregistruoti miškų urėdijose esančius kelius.

3.3 Išlaidos miškų urėdijų sausinamojo tinklo įrengimui, remontui ir priežiūrai

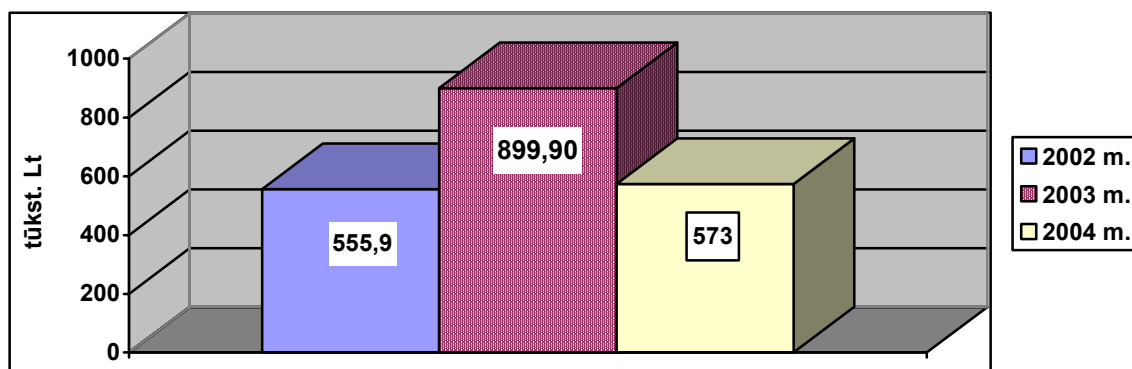
Miškų sausinamojo tinklo įrengimui, remontui ir priežiūrai 2002–2004 m. miškų urėdijose panaudota 5 034,1 tūkst. Lt.

4 pav. Miškų sausinamojo tinklo įrengimas, remontas ir priežiūra 2002–2004 m.

Nustatant miškų urėdijoms privalomasias miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normas, pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio skiriama miško sausinamojo tinklo remontui ir priežiūrai. Urėdijų panaudotos nuosavos lėšos naujo miškų sausinamojo tinklo įrengimui 2004 m. palyginus su 2003 m. sumažėjo. Valkininkų, Kaišiadorių ir Alytaus miškų urėdijos 2004 m. naujo sausinamojo tinklo neįrengė.

²³ 1992 m. spalio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 790 „Dėl Vietinių kelių tinklo projektavimo, jų priklausomybės, naudojimo ir priežiūros laikinųjų nurodymų patvirtinimo“

5 pav. Sausinamojo tinklo įrengimui panaudotos miškų urėdijų lėšos 2002–2004 m.

2004 m. miško sausinimo tinklas įrengtas 628,0 ha valstybinių miškų plote, tam išleidus 573,0 tūkst. Lt miškų urėdijų nuosavų lėšų, suremontuota ir prižiūrėta 2304,0 km griovių, panaudojus 987,0 tūkst. Lt nuosavų lėšų. Pagal Melioracijos įstatymą²⁴ grioviai, pralaidos ir kiti urėdijose naudojami sausinamojo tinklo įrenginiai yra priskiriami prie melioracijos statinių, kurių statyba, remontas ir rekonstrukcija turi būti vykdomi Statybos įstatymo²⁵ ir kt. teisės aktų nustatyta tvarka. Šiuo įstatymu nustatyta, kad:

- ▶ Valstybei nuosavybės teise priklausančius melioracijos statinius patikėjimo teise valdo ir naudoja savivaldybės;
- ▶ Melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaita yra sudėtinė žemės informacinės sistemos dalis ir apima visumą žinių apie teisinę, geografinę ir ūkinę melioruotos žemės ir melioracijos statinių būklę, melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos tvarką nustato Žemės ūkio ministerija.

Žemės ūkio ministerija nustatė, kad VĮ Valstybinis žemėtvarkos institutas vykdo melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos duomenų banko funkcijas. Pagal minėto instituto pateiktus duomenis miškų urėdijos naudojasi melioracijos statiniais, kurių balansinė vertė 64 452,37 tūkst. Lt.

Pažymėtina, kad miškų urėdijose naudojamas sausinamasis tinklas (melioracijos statiniai – grioviai, pralaidos ir kt.) nėra Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos perduotas urėdijoms naudotis patikėjimo teise.

Pagal GMU specialistų paaiškinimus dėl sausinimo tinklo kyla tokių pat problemų, kaip ir dėl vietinės reikšmės vidaus kelių. Sausinimo sistemos inventorizuojamos tik vidinės miškotvarkos

²⁴ 1993 m. gruodžio 9 d. Melioracijos įstatymas Nr. I-323 (Lietuvos Respublikos 2004 m. vasario 5 d. įstatymo Nr. IX-2009 (nuo 2004 m. vasario 21 d.) (Žin., 2004, Nr. 28-877) redakcija)

²⁵ 1996 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas Nr. I-1240 (Lietuvos Respublikos 2001 m. lapkričio 8 d. įstatymo Nr. IX-583 nuo 2002 m. liepos 1 d., išskyrus 11 skirsnį, kuris įsigalioja nuo 2003 m. liepos 1 d. (žr. Lietuvos Respublikos 2001 m. lapkričio 13 d. įstatymą Nr. IX-598 (Žin., 2001, Nr. 101-3598)) (Žin., 2001, Nr. 101-3597) redakcija)

darbų metu ir yra nurodytos patvirtintuose projektuose, kurie VĮ miškų urėdijose atliekami kas dešimtį metų. Urėdijų buhalterijos apskaito jų remonto ir priežiūros sąnaudas, tačiau senas sausinimo sistemų tinklas turto registre neregistruotas. Pažymėtina, kad už naudojimąsi sausinamojo tinklo statiniais urėdijos į valstybės biudžetą nemokėjo mokesčio už valstybės turto naudojimąsi patikėjimo teise. Pagal Melioracijos įstatymą valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių priežiūros, remonto, rekonstravimo darbus finansuoja valstybė. Lietuvos Respublikos Seimas tvirtina biudžeto asignavimus savivaldybėms melioracijos darbams pagal tikslinę paskirtį. Pagal VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto pateiktus duomenis, per paskutinius dešimt metų už melioracijai skirtus valstybės biudžeto pinigus jokie darbai urėdijose nebuvo vykdomi. Kaip buvo minėta, miškų urėdijos sausinamojo tinklo įrengimui, remontui ir priežiūrai 2002–2004 m. panaudojo 5 034,1 tūkst. Lt nuosavų lėšų, tačiau apie įvykdytus darbus VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto neinformavo.

Metinės inventorizacijos metu urėdijose nei vietinės reikšmės vidaus keliai, nei sausinamojo tinklo statiniai nebuvo inventorizuoti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas²⁶ numato, kad turi būti inventorizuojamas visas įmonėje esantis turtas: ir įtrauktas į apskaitą (nuosavybės ar patikėjimo teise įgytas, nuomojamas, saugomas, gautas perdirbti), ir dėl kokių nors priežasčių į ją neįtrauktas.

Manome, kad kelių, sausinamojo tinklo tiesimas, pertvarkymas (rekonstrukcija), taisymas (remontas) ir priežiūra yra nebūdinga, tačiau miškų urėdijų įstatuose numatyta veikla, kuriai vykdyti reikalingos papildomos ne miškininkystės, o tos srities specialistų, žinios, nes pagal Statybos įstatymą statinių (vietinės reikšmės vidaus kelių, sausinamojo tinklo griovių ir pralaidų) naudotojai (urėdijos) privalo įstatymų nustatyta tvarka organizuoti ir (ar) atlikti statinio techninę priežiūrą.

Audito metu nustatyta, kad audituotos urėdijos (kaip ir vietinėms reikšmės vidaus keliams) neturėjo ir nevedė Statybos įstatyme numatytų melioracijos statinių priežiūros dokumentų.

Kaišiadorių miškų urėdijoje atrankos būdu buvo patikrinti pirminiai dokumentai, pagal kuriuos buvo daromos išlaidos keliams ir sausinamajam tinklui prižiūrėti. Urėdijoje išduodamos paskyros, kuriose užrašomi labai nekonkretūs darbai, o kartais ir visai nerašoma jokių darbų, mato vienetų ir kiekių. Pasitaikė atvejų, kad paskyros nebuvo pasirašytos, darbai nepriimti, tačiau visais atvejais paskyros buvo patvirtintos.

Mūsų nuomone, kai paskyrose nenurodyti konkretūs vykdyti darbai, yra rizika, kad darbo užmokestis ir kuro sąnaudos bus neteisingai paskirstyti pagal Privalomuosius ar miško ruošos darbus, be to, gali būti pateikiami netikslūs duomenys Privalomųjų darbų ataskaitose.

---

26 1999 m. birželio 3 d Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 719 „Dėl inventorizacijos taisyklių patvirtinimo“

Išvados:

1. Valstybės įmonėms miškų urėdijoms Privalomųjų darbų normos 2004 m. nustatytos užtikrinant ne mažiau kaip 90 proc. miškų urėdijoms patvirtintų pagrindinių ir tarpinių kirtimų metinės vertės, apskaičiuotos nenukirto miško kainomis. Faktiškai miškų urėdijos atliko Privalomųjų darbų už 115 525,0 tūkst. Lt arba įvykdė nustatytas Privalomųjų darbų normas 103,8 proc.
2. Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų planavimo ir vykdymo kontrolės sistema būtų efektyvesnė, jei Generalinė miškų urėdija tvirtintų miškų urėdijų patikslintas Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normas tik joms pateikus tokio tikslinimo ekonominį pagrindimą;
3. Generalinės miškų urėdijos nurodymas įtraukti į 2004 m. Privalomųjų darbų normų projektą lėšas, reikalingas Specialioms medžiojamųjų gyvūnų populiacijos gausinimo priemonėms profesionalios medžioklės plotuose, neatitiko aplinkos ministro įsakymo reikalavimų. Miškų urėdijos šiam tikslui panaudojo 311,1 tūkst. Lt lėšų, kurios nustatyta tvarka turėjo būti kompensuojamos Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšomis;
4. Miškų urėdijos naudojasi valstybei nuosavybės teise priklausančiais vietinės reikšmės keliais (vertė apie 305 mln. Lt) ir sausinamuoju tinklu (balansinė vertė 64 mln. Lt). Šis turtas miškų urėdijoms neperduotas valdyti patikėjimo teise, todėl jų finansinėje apskaitoje neregistruotas. Miškų urėdijos 2002–2004 metais planavo, organizavo ir įvykdė Privalomuosius darbus šio turto priežiūrai ir eksploatacijai iš viso už 30 mln. Lt: įrengė, taisė (remontavo) ir prižiūrėjo sausinamąjį tinklą (5 mln. Lt) ir vietinės reikšmės vidaus kelius (25 mln. Lt);
5. Miškų urėdijos, vykdydamos ir planuodamos Privalomuosius darbus, įrengia arba planuoja įrengti rekreacinius objektus privačiuose ar nuosavybės teisių atstatymui rezervuotuose miškuose, be to, taiko skirtingus šių objektų registravimo apskaitoje būdus. Tai mažina Privalomųjų darbų apskaitos ir kontrolės sistemos patikimumą;
6. Audituotos miškų urėdijos neorganizavo ir neatliko statinių (vietinės reikšmės vidaus kelių ir melioracijos statinių) techninės priežiūros – audito metu neturėjo statinių techninių pasų (ar techninės kortelės), statinių techninės priežiūros žurnalų, statinių periodinių ir specialiųjų apžiūrų aktų.

Rekomendacijos Generalinei miškų urėdijai:

1. Parengti naują Privalomųjų darbų normų tikslinimo tvarką, pagal kurią normos miškų urėdijoms būtų tikslinamos tik joms pateikus tokio tikslinimo ekonominį pagrindimą.
2. Peržiūrėti parengtą Privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų normų projekto parengimo tvarką, užtikrinant, kad lėšos, reikalingos medžiojamųjų gyvūnų populiacijų gausinimo priemonėms, nebūtų įtraukiamos į Privalomųjų darbų normų piniginių lėšų finansavimo projektą.
3. Apsvarstyti galimybę kreiptis į LR Vyriausybę perduoti miškų urėdijoms valdyti patikėjimo teise jų veikloje naudojamus vietinės reikšmės vidaus (miško) kelius ir sausinamąjį tinklą.
4. Parengti siūlymus, kad valstybės įmonės miškų urėdijos vienodai (pagal galiojančius teisės aktus) vestų visų vietinės reikšmės vidaus kelių ir rekreacinių objektų apskaitą.
5. Numatyti priemones Privalomųjų darbų kontrolei užtikrinti, vykdant vietinės reikšmės vidaus kelių ir sausinamojo tinklo tiesimo, taisymo (remonto) ir priežiūros darbus.
6. Rekomenduoti valstybės įmonėms miškų urėdijoms organizuoti vietinės reikšmės vidaus kelių ir melioracijos statinių techninę priežiūrą ir vesti statinių techninius pasus (ar technines korteles), statinių techninius priežiūros žurnalus, atlikti statinių periodines ir specialiąsias apžiūras.

Veiklos audito 2-ojo veiklos
departamento direktorė

Zita Valatkienė

Veiklos audito 2-ojo veiklos
departamento vyriausioji auditorė

Rita Buidovienė

Susipažinau:

Generalinis miškų urėdas

Benjaminas Sakalauskas